

31. DRŽAVNO NATJECANJE IZ GEOGRAFIJE 2024.

4. RAZRED

ISTRAŽIVAČKI RAD RADNI MATERIJAL

Prilog 1.

Iskorjenjivanje bolesti

Max Roser, Sophie Ochmann, Hannah Behrens, Hannah Ritchie i Bernadeta Dadonaite

Krajnji je cilj u borbi protiv bolesti njihovo iskorjenjivanje. U teoriji bi se mnoge bolesti mogle iskorijeniti. U praksi, samo nekoliko bolesti ispunjava kriterije koji ih čine iskorjenjivima s trenutačnim znanjem, institucijama i tehnologijom.

„Iskorjenjivanje” nasuprot „eliminaciji”

Iskorjenjivanje je bolesti svjetsko i trajno postignuće, a eliminacija se bolesti odnosi na određeno geografsko područje. Iskorjenjivanje znači da više nisu potrebne intervencijske mjere, a uzročnik koji je prethodno izazvao bolest više nije prisutan. Nasuprot tome, eliminiranjem bolesti smatra se trenutak kad se kroz postupke dovede do smanjenja lokalnih infekcija na nulu unutar definiranoga zemljopisnog područja. Bolest se može eliminirati iz određenoga područja, a da se ne iskorijeni na svjetskoj razini. Nadalje, potrebne su radnje za sprječavanje prenošenja ili ponovnoga pojavljivanja bolesti nakon što se bolest eliminira.

Iskorjenjivanje je bolesti stalan proces

Dosad su u svijetu iskorijenjene dvije bolesti – boginje (cjepivo pronađeno 1796.) i goveđa kuga (cjepivo pronađeno 1796.). Koliko bismo drugih bolesti mogli iskorijeniti?

U ovome se tekstu ponajprije vodimo popisom bolesti koje se mogu iskorijeniti koji je dala Međunarodna radna skupina za iskorjenjivanje bolesti (ITFDE). ITFDE je osnovan 1988. u The Carter Center, a podržava ga zaklada Bill & Melinda Gates i savjetuju tijela poput Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) o različitim aspektima iskorjenjivanja bolesti. Tako su prema tome popisu dvije bolesti u potpunosti iskorijenjene, a sedam bolesti ITFDE navodi kao potencijalno iskorjenjive. To su: dječja paraliza, gvinejska glista, limfna filarijaza, cisticerkoza, ospice, zaušnjaci i rubeola. Te se bolesti smatraju bolestima koje je moguće iskorijeniti jer zadovoljavaju kriterije za iskorjenjivanje bolesti o kojima se govori u nastavku u ovome tekstu.

Koje se bolesti mogu iskorijeniti i kad se mogu iskorijeniti, tema je o kojoj se neprestano raspravlja.

Dok je ITFDE stavio sedam bolesti na svoj popis bolesti koje se mogu iskorijeniti, SZO trenutačno sugerira da su dječja paraliza (cjepivo pronađeno 1955.) i gvinejska glista iskorjenjivi, dok bi se limfna filarijaza, cisticerkoza, ospice (cjepivo otkriveno 1969.), zaušnjaci (cjepivo licencirano 1967.) i rubeola (cjepivo licencirano 1969.) mogli eliminirati iz nekih dijelova svijeta.

Za bolesti koje je moguće iskorijeniti postavlja se rok do kojega se želi ostvariti taj cilj. Taj se ciljani datum može ipak mijenjati. Vremenski okvir za iskorjenjivanje gvinejske gliste prvo je bio postavljen za 1991., zatim pomaknut na 2009., pa 2015. i 2020., a trenutačno je postavljen na 2030.

Svjetski program iskorjenjivanja malarije osnovan je 1955. kako bi se iskorijenila malarija, ali je napušten 1969. Od tada se ponovno pojavljuje plan za iskorjenjivanje malarije, a zaklada Bill & Melinda Gates predložila je plan za iskorjenjivanje malarije do 2040.

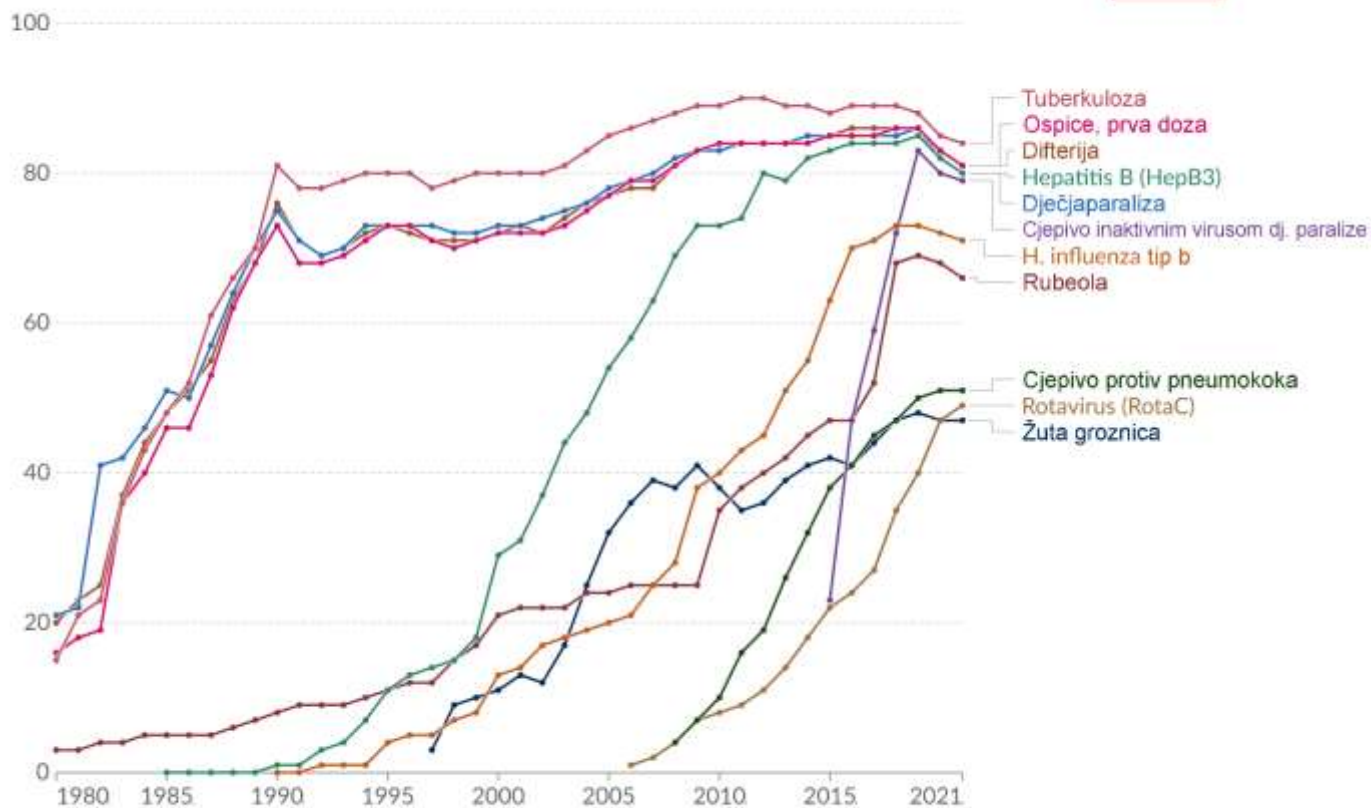
Svi navedeni primjeri ilustriraju da je iskorjenjivanje bolesti proces koji traje. Kako znanost otkriva nove činjenice o bolestima, a istraživači otkrivaju nove načine njihova sprječavanja, moguće su daljnje promjene koje će odrediti kad će se moći iskorijeniti bolesti koje danas možda još nisu iskorjenjive.

Roser, M., Ochmann, S., Behrens, H., Ritchie, H. Dadonaite, B., 2024: Eradication of Diseases, <https://ourworldindata.org/eradication-of-diseases> (17. 3. 2024.)

Prilog 2.

Udio jednogodišnjaka imuniziranih protiv bolesti ili uzročnika
%

Our World
in Data

Data source: WHO; UNICEF (2022)

OurWorldInData.org/vaccination | CC BY

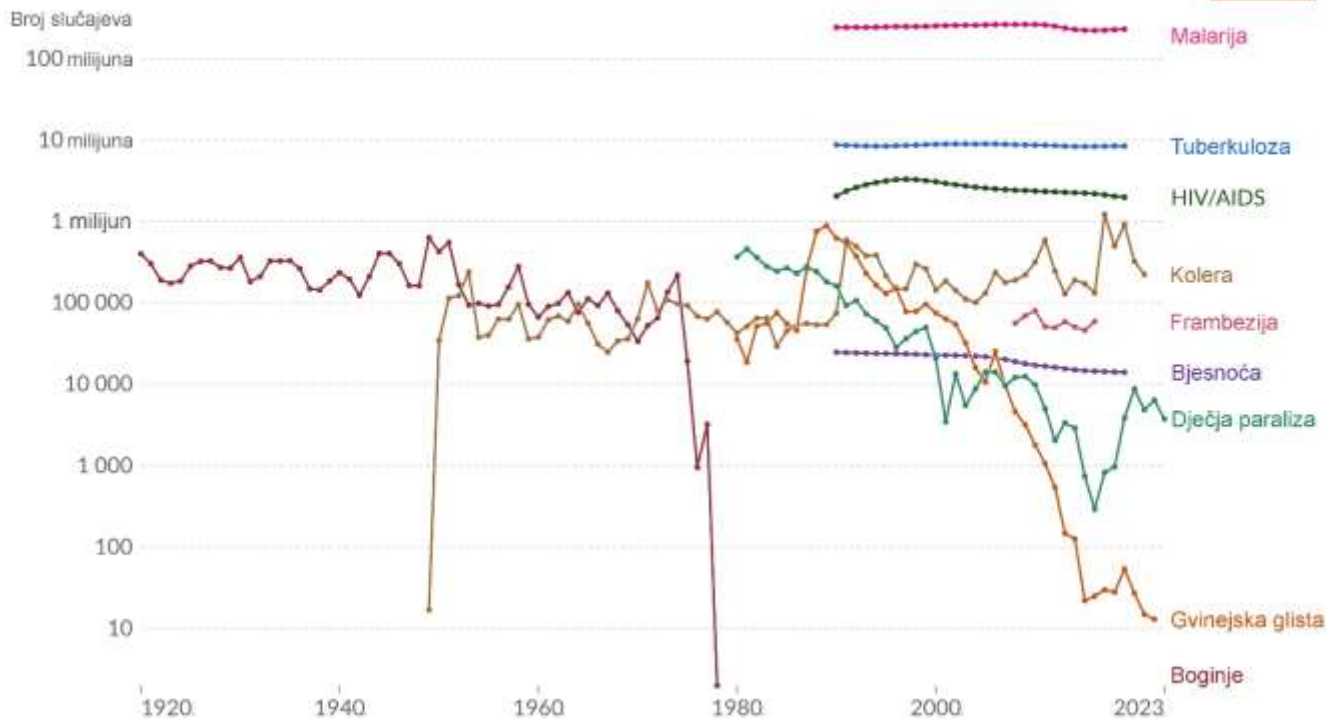
Sl. 1. Obuhvat cijepljenja protiv 11 bolesti u svijetu od 1980. do 2021.

Izvor: Our World in Data, 2024: Vaccination coverage, World, 1980 to 2021, <https://ourworldindata.org/grapher/global-vaccination-coverage?time=earliest..latest> (17. 3. 2024.)

Prilog 3.

Procijenjeni broj slučajeva dječje paralize, HIV/AIDS-a, malarije i tuberkuloze te prijavljeni slučajevi kolere, gvinejske gliste, malih boginje i frambezije

Our World
in Data

Data source: WHO (2022), IHME (2019), Tebbens et al. (2010)

OurWorldInData.org/eradication-of-diseases | CC BY

Note: Reported case numbers are limited by surveillance capacity.

1. **Polio:** Poliomyelitis, often called polio, is a highly infectious viral disease that largely affects children under five years of age. The virus is transmitted by person-to-person spread, mainly through the fecal-oral route or, less frequently, by a common vehicle (e.g. contaminated water or food). It then multiplies in the intestine, where it can invade the nervous system and cause paralysis. Paralytic polio refers to cases of paralytic disease, and does not include infections that lack symptoms. [Read more on our page on polio.](#)

2. **HIV/AIDS:** Acquired immunodeficiency syndrome (AIDS) is a condition that describes the most advanced stages of HIV infection. It is defined by the occurrence of at least one of more than 20 life-threatening cancers or "opportunistic infections" that can take advantage of a weakened immune system.

3. **Malaria:** Malaria is a life-threatening disease caused by parasites that are transmitted by female Anopheles mosquitoes. There are five parasite species that cause malaria in humans. Two of these species – *P. falciparum* and *P. vivax* – pose the greatest threat. The first symptoms – fever, headache and chills – usually appear 10 to 15 days after the infective mosquito bite and may be mild and difficult to recognize as malaria. Left untreated, *P. falciparum* malaria can progress to severe illness and death within 24 hours. [Read more on our page on malaria.](#)

4. **Tuberculosis:** Tuberculosis (TB) is an infectious disease that most often affects the lungs and is caused by a type of bacteria (*Mycobacterium tuberculosis*). It spreads through the air when infected people cough, sneeze or spit. Despite being a preventable and curable disease it is one of the leading causes of deaths from infectious diseases. It is the leading cause of death of people with HIV and also a major contributor to antimicrobial resistance. [Read more on our page on Tuberculosis.](#)

5. **Cholera:** Cholera is a severe diarrheal disease caused by the bacteria *Vibrio cholerae*. It is spread through contaminated water and food, typically in areas lacking access to clean water and sanitation. Although cholera is easily treatable it can kill within hours or days if untreated.

6. **Guinea worm:** Guinea worm is a parasitic worm that causes guinea worm disease, which is a painful and debilitating disease that spreads through contaminated water, and used to be common in Asia, the Middle East, and many countries in Africa. [Read more in our article: Guinea worm disease is close to being eradicated – how was this progress achieved?](#)

7. **Smallpox:** Smallpox was a severe and contagious disease caused by the variola virus. Patients infected by the virus developed fever, body aches, and a distinctive rash that developed into fluid-filled blisters. The disease was known for its high mortality rate and the permanent scarring it often left on survivors. Historically, it affected people across various continents. Through a global vaccination campaign, smallpox became the first disease to be eradicated by human effort. [Read more on our page on smallpox.](#)

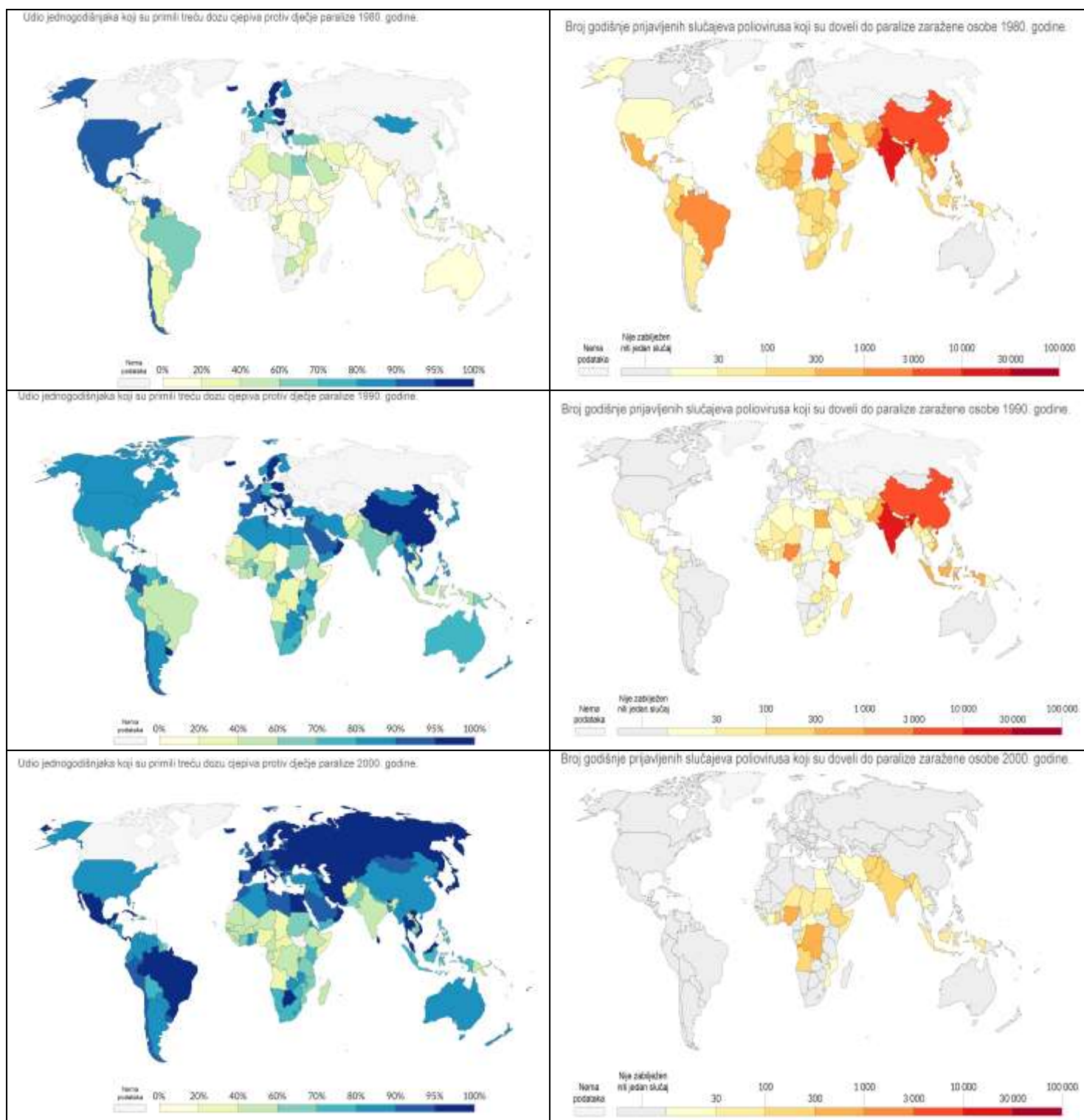
8. **Yaws:** Yaws is a chronic infectious disease that can be disfiguring and debilitating. It is caused by the bacterium *Treponema pallidum*. It primarily affects the skin, bones, and connective tissue: patients develop highly contagious skin lumps and ulcers and bone deformities, and spreads through direct contact with the wounds of an infected person. The infection can be effectively treated with antibiotics, such as azithromycin or benzathine penicillin.

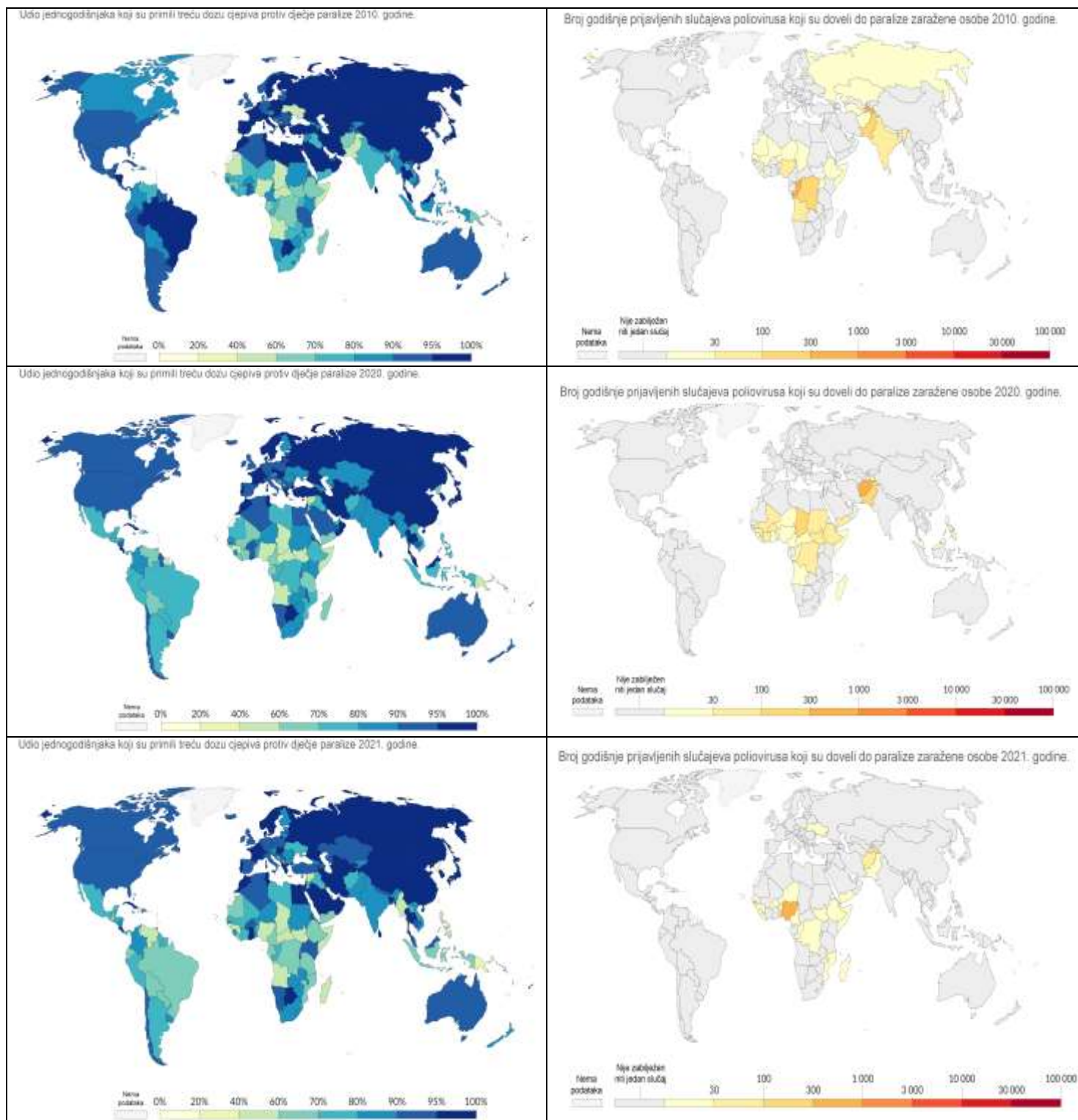
Sl. 2. Povijesni trendovi zaraznih bolesti u svijetu od 1920. do 2022.

Izvor: Our World in Data, 2024: Historical trends across infectious diseases, World,

<https://ourworldindata.org/grapher/the-number-of-cases-of-infectious-diseases> (17. 3. 2024.)

Prilog 4.

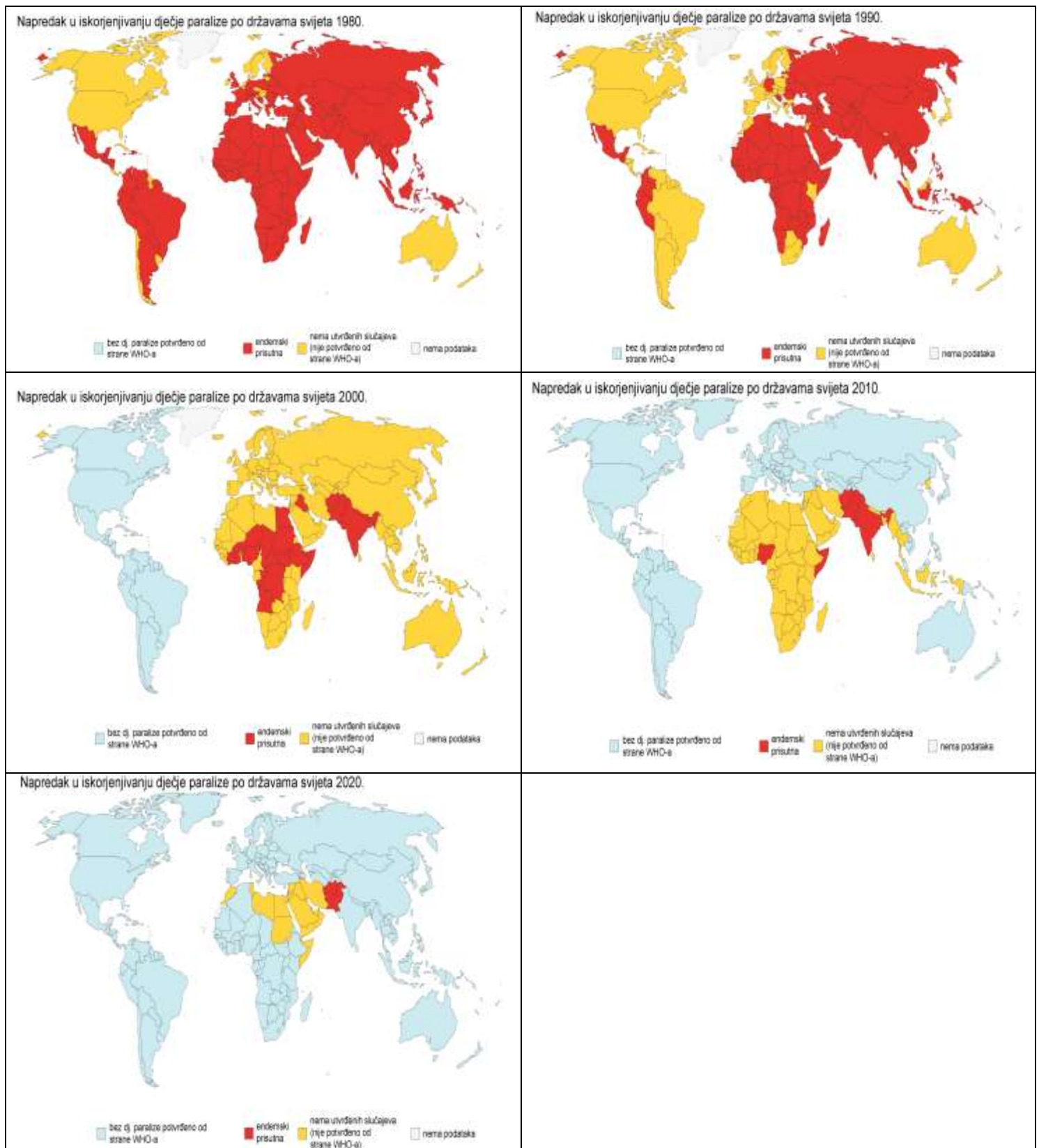

Sl. 3. Udio jednogodišnjaka cijepljenih protiv dječje paralize i prijavljeni slučajevi po državama svijeta 1980., 1990., 2000., 2010., 2020. i 2021.

Izvor: Our World in Data, 2024: Share of one-year-olds who are vaccinated against polio, <https://ourworldindata.org/grapher/polio-vaccine-coverage-of-one-year-olds> (17. 3. 2024.)

Our World in Data, 2024: Reported cases of paralytic polio, <https://ourworldindata.org/grapher/the-number-of-reported-paralytic-polio-cases> (17. 3. 2024.)

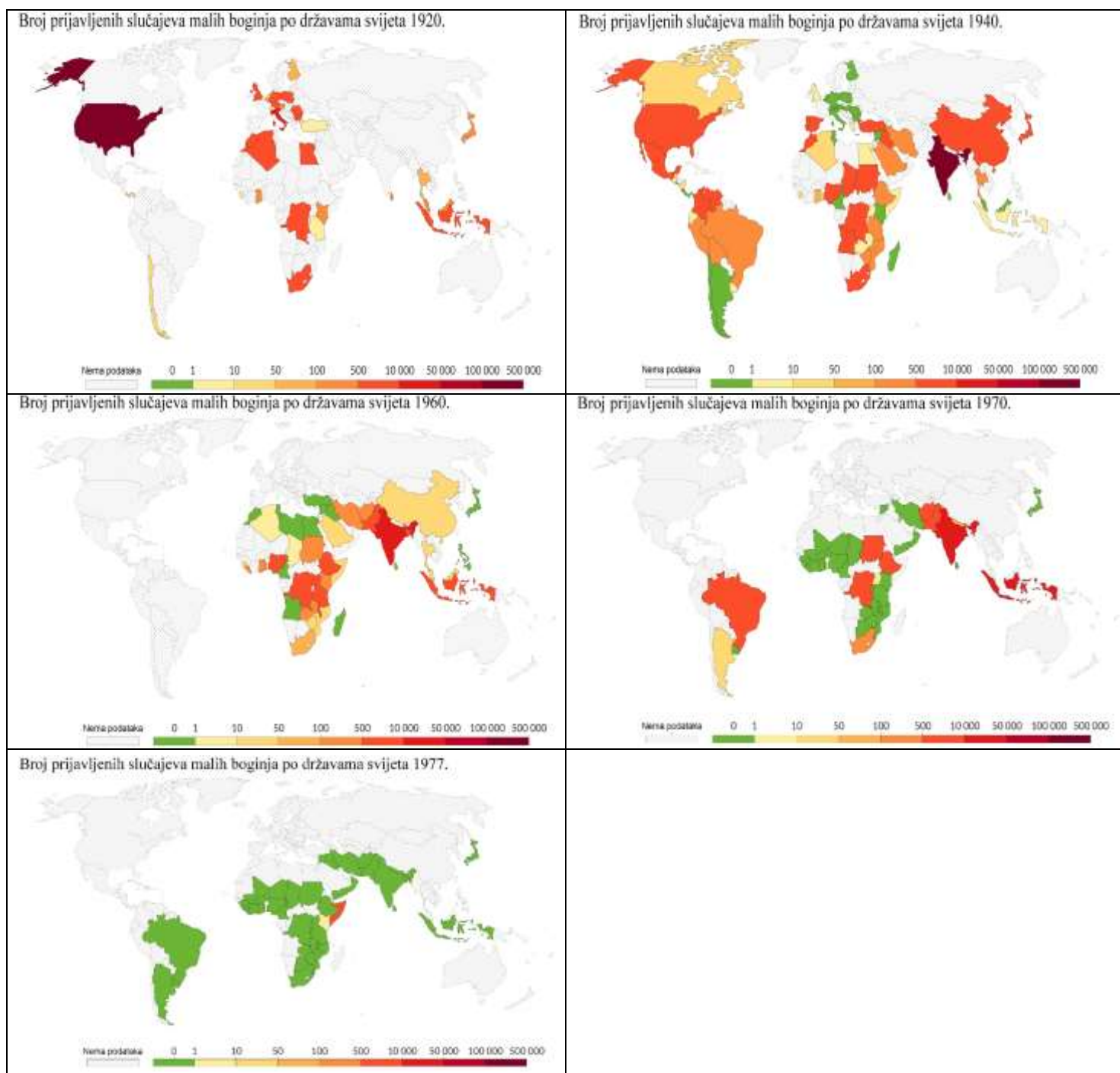
Prilog 5.

Sl. 4. Napredak u iskorjenjivanju dječje paralize po državama svijeta 1980., 1990., 2000., 2010. 2020.

Izvor: Our World in Data, 2024: Progress towards polio eradication, <https://ourworldindata.org/grapher/progress-towards-polio-eradication> (17. 3. 2024.)

Prilog 6.

Sl. 5. Prijavljeni slučajevi malih boginja po državama svijeta 1920., 1940., 1960., 1970. i 1977.

Izvor: Our World in Data, 2024: Number of reported smallpox cases, <https://ourworldindata.org/grapher/number-of-reported-smallpox-cases> (17. 3. 2024.)

Prilog 7.

Tab. 1. Broj prijavljenih slučajeva dječje paralize po regijama svijeta od 1980. do 2021.

Godina	Afrika	Istočni Mediteran	Europa	Amerike	Jugoistočna Azija	Zapadni Pacifik
1980.	5 126	12 622	384	2 989	20 089	11 420
1981.	4 191	8 688	336	1 442	39 936	11 144
1982.	3 897	8 797	332	996	27 564	10 042
1983.	3 066	5 307	251	1 073	25 330	4 946
1984.	2 968	3 467	132	579	23 708	4 230
1985.	3 935	5 604	102	715	22 964	5 163
1986.	3 425	3 935	39	905	20 542	4 000
1987.	2 782	2 988	22	599	29 756	3 536
1988.	4 543	2 339	41	314	25 253	2 127
1989.	3 096	2 307	28	110	15 078	5 485
1990.	4 228	1 498	33	18	11 313	5 963
1991.	1 728	2 126	305	9	6 470	2 636
1992.	1 555	1 900	176	0	9 754	1 919
1993.	2 015	2 451	213	0	4 556	1 265
1994.	1 594	1 015	239	0	5 120	698
1995.	2 198	789	216	0	3 360	480
1996.	1 949	532	193	0	1 203	193
1997.	1 088	1 255	7	0	2 827	9
1998.	991	555	26	0	4 775	0
1999.	2 861	914	0	0	3 365	1
2000.	1 863	505	0	12	591	0
2001.	70	143	3	9	268	3
2002.	212	110	0	0	1 600	0
2003.	446	113	0	0	225	0
2004.	934	186	0	0	134	2
2005.	885	728	0	0	419	1
2006.	1 213	107	0	0	702	1
2007.	438	58	0	0	894	0
2008.	996	175	0	0	565	0
2009.	855	178	0	0	756	0
2010.	709	175	478	0	50	0
2011.	398	297	0	0	1	21
2012.	168	124	0	0	0	2
2013.	93	389	0	0	0	0
2014.	19	342	53	1	0	0
2015.	18	76	2	0	2	8
2016.	5	33	0	4	0	0
2017.	22	96	0	0	0	0
2018.	65	45	0	0	1	26
2019.	328	26	0	0	6	18
2020.	563	547	1	0	0	2
2021.	543	124	37	0	0	0

Izvor: Statista, 2024: Reported cases of polio worldwide from 1980 to 2021, by region,
<https://www.statista.com/statistics/1121292/polio-cases-worldwide-by-region/> (17.3.2024.)

Prilog 8.

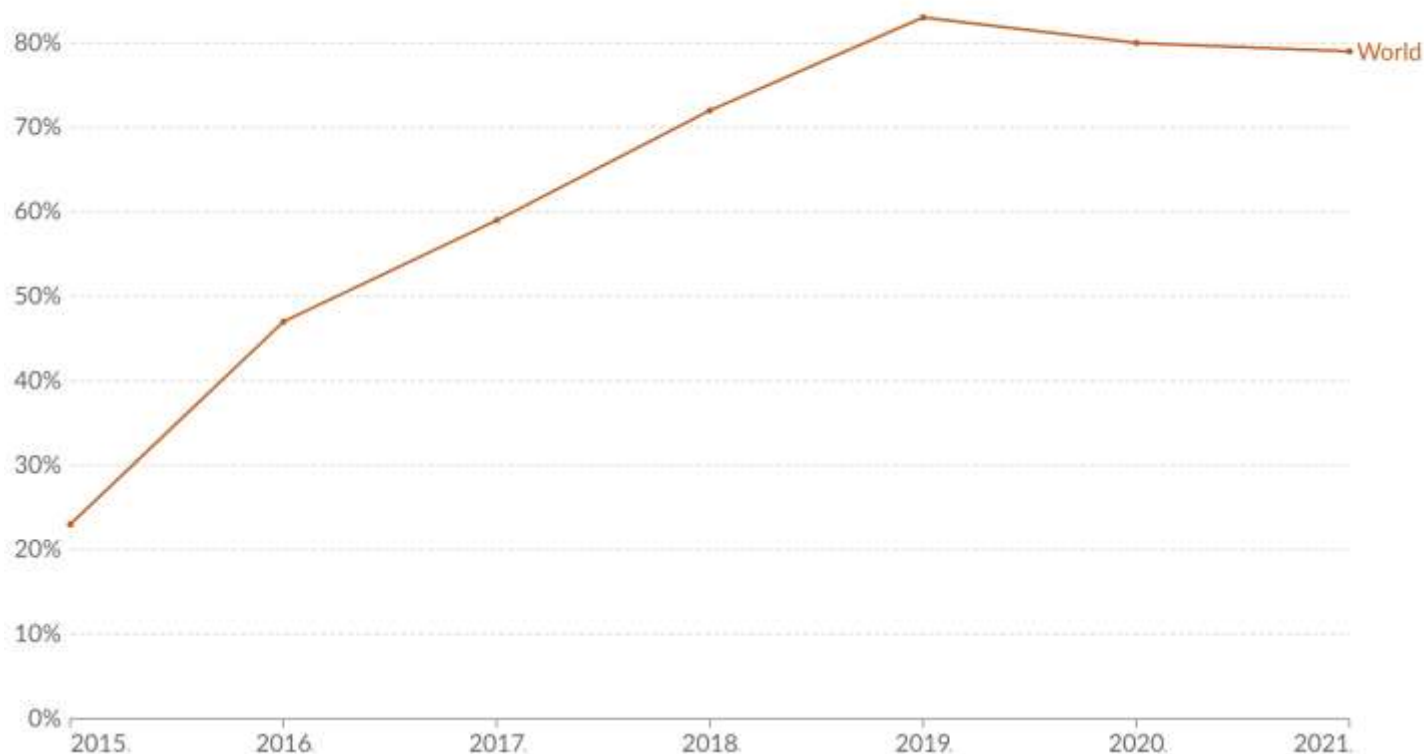
Tab. 2. Prijavljeni broj slučajeva malih boginja na globalnoj razini između 1920. i 1980.

Godina	Broj slučajeva malih boginja	Godina	Broj slučajeva malih boginja
1920.	401 318	1951.	554 756
1921.	303 850	1952.	167 085
1922.	190 159	1953.	94 135
1923.	174 799	1954.	99 232
1924.	186 354	1955.	91 823
1925.	284 845	1956.	96 089
1926.	324 125	1957.	156 652
1927.	327 289	1958.	280 475
1928.	272 529	1959.	96 571
1929.	267 322	1960.	67 127
1930.	360 575	1961.	90 588
1931.	182 829	1962.	98 759
1932.	211 274	1963.	133 791
1933.	328 212	1964.	77 295
1934.	327 373	1965.	112 228
1935.	331 151	1966.	92 650
1936.	263 579	1967.	131 697
1937.	149 184	1968.	80 024
1938.	144 042	1969.	54 202
1939.	186 393	1970.	33 706
1940.	235 820	1971.	52 806
1941.	195 863	1972.	65 153
1942.	124 504	1973.	135 859
1943.	210 358	1974.	218 367
1944.	407 525	1975.	19 278
1945.	405 833	1976.	954
1946.	302 694	1977.	3 234
1947.	163 375	1978.	2
1948.	161 893	1979.	0
1949.	632 858	1980.	0
1950.	426 006		

Izvor: Statista, 2024: Reported number of smallpox cases globally between 1920 and 1980,
<https://www.statista.com/statistics/1108306/smallpox-number-of-cases-worldwide-historical/> (17. 3. 2024.)

Prilog 9.

Udio jednogodišnjaka koji su primili inaktivirano cjepivo protiv dječje paralize od 2015. do 2021.

Sl. 6. Udio jednogodišnjaka koji su primili inaktivirano cjepivo protiv dječje paralize od 2015. do 2021.

Izvor: Our World in Data, 2024: Share of one-year-olds who received the inactivated polio vaccine,

<https://ourworldindata.org/grapher/ipv-vaccine-coverage?tab=chart> (17. 3. 2024.)

Prilog 10.

Svjetska zdravstvena organizacija – SZO (engl. World Health Organization; WHO), posebna je organizacija Ujedinjenih naroda (UN) koja djeluje kao koordinirajuće tijelo međunarodnog javnog zdravstva. Već u samom imenu organizacije očituje se njezin značaj za razvoj i unaprjeđenje javnog zdravstva na globalnoj razini. U konstitutivnom aktu SZO-a stoji kako je glavna zadaća organizacije „omogućavanje i postignuće najvećeg mogućeg nivoa zdravlja za sve ljude na svijetu”. Postizanje toga cilja moguće je samo u okviru razvoja snažnog, znanstveno utemeljenog javnog zdravstva koje se provodi globalno u pojedinim zemljama u okviru službenih državnih politika. Ove, 2023. godine, SZO obilježava 75 godina svog postojanja.

Spominjanje konstitutivnog akta, tj. Ustava, SZO obvezuje na podsjećanje kako je jedan od njegovih tvoraca upravo naš Andrija Štampar. Na konferenciji Ujedinjenih naroda 1946. godine izabran je za prvog potpredsjednika Ekonomskoga i socijalnoga vijeća UN-a (engl. Economic and Social Council; ECOSOC) i člana Pripremnog odbora za osnivanje Svjetske zdravstvene organizacije te sudjeluje u pisanju njezinog Ustava. U lipnju i srpnju 1946. Međunarodna zdravstvena konferencija u New Yorku usvojila je Ustav SZO-a te je formirana Privremena (Interimna) komisija kojom je Štampar predsjedavao do ratifikacije Ustava, 7. travnja 1948. Na prvom zasjedanju skupštine SZO-a 1948. u Ženevi Andrija Štampar jednoglasno je izabran za njezinog predsjednika, a datum usvajanja Ustava, 7. travnja, od tada se globalno obilježava kao Svjetski dan zdravlja, odnosno „rođendan” SZO-a.

Andrija Štampar tvorac je definicije zdravlja koju SZO koristi i dan-danas i s kojom započinje preambula Ustava SZO-a, čija su načela donesena u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda:

1. Zdravlje je stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, a ne samo izostanak bolesti ili iznemoglosti.
2. Uživanje najvišeg mogućeg standarda zdravlja jedno je od temeljnih prava svakog čovjeka, bez obzira na rasu, vjeru, političko uvjerenje, ekonomski ili društveni status.
3. Zdravlje svih naroda temeljno je za postizanje mira i sigurnosti i ovisi o potpunoj suradnji pojedinaca i država.
4. Postignuća bilo koje države u promicanju i zaštiti zdravlja vrijedna su za sve.
5. Nejednak razvoj u različitim zemljama u promicanju zdravlja i kontroli bolesti, posebice zaraznih bolesti, zajednička je opasnost.
6. Zdrav razvoj djeteta od osnovne je važnosti – sposobnost da se živi skladno u promjenjivom ukupnom okruženju ključna je za takav razvoj.
7. Proširenje dobrobiti medicinskog, psihološkog i srodnog znanja na sve ljude ključno je za potpuno postizanje zdravlja.
8. Informirano mišljenje i aktivna suradnja javnosti od iznimne su važnosti za unaprjeđenje zdravlja ljudi.
9. Vlade imaju odgovornost za zdravlje svojih naroda koja se može ispuniti samo pružanjem odgovarajućih zdravstvenih i socijalnih mjera.

Od osnivanja SZO-a, 7. travnja 1948., postignuti su značajni zdravstveni ciljevi na svjetskoj razini. Prve međunarodne zdravstvene regulacije uvedene su 1969. godine te predstavljaju dogovor zemalja članica da zajednički odgovore na javnozdravstvene rizike koji mogu biti od međunarodnog i svjetskog značaja. Posebni program za istraživanje, razvoj i istraživačku edukaciju humane reprodukcije (engl. Human Reproduction Programme; HRP) stvoren je 1972. godine, kao jedino tijelo unutar Ujedinjenih naroda s globalnim ciljem provođenja istraživanja seksualnih i reproduktivnih prava. Prošireni program imunizacije uvodi se 1974. godine, na temelju početnog uspjeha u suzbijanju velikih boginja i u svrhu osiguravanja da sva djeca, neovisno o državi, imaju pristup i koristi od šest vrsta tada dostupnih spasonosnih cjepiva. Tri godine kasnije, 1977., objavljen je prvi popis osnovnih lijekova, tj. svih lijekova koji su nužni u osnovnom zdravstvenom sustavu, stvoren na temelju dokaza o njihovoj sigurnosti, efikasnosti i ekonomskoj isplativosti. I danas postojeća, misao vodilja SZO-a: „Zdravlje za sve“ – postavljena je 1978. g., uz glavni cilj zdravstvene pokrivenosti svih pojedinaca. Dvije godine kasnije, 1980. g., kao posljedica opsežne dvanaestogodišnje kampanje SZO-a, eradicirane su velike boginje.

Na krilima uspješne eradikacije velikih boginja, 1988. postavljena je Globalna inicijativa za eradikaciju poliovirusa (engl. Global Polio Eradication Initiative; GPEI). Do danas, inicijativa je dovela do eradikacije 99 % virusa, uz procijenjeno sprječavanje smrti više od 1,5 milijuna djece. Na sličnom tragu uvedena je 1995. g. i Integrirana strategija vođenja dječjih bolesti (engl. Integrated Management of Childhood Illness; IMCI), s ciljem promocije zdravlja i uvođenja preventive i kurative za djecu mlađu od pet godina u državama s više od 40 smrti na 1000 živorođenih. Tri godine kasnije SZO potvrđuje efikasnost levonogestrela kao učinkovite hitne kontracepcije, što je dovelo do njegovog uključenja na liste osnovnih lijekova mnogih država. Potom je 1999. g. uvedena Globalna strategija za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti (engl. Global Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases; NCDs) s glavnim ciljevima mapiranja epidemija nezaraznih bolesti uz analizu njihovih determinanti, redukcije izloženosti pojedinaca tim determinantama te pojačavanja brige za zdravlje kroz podržavanje reformi zdravstvenog sektora i intervencija. Iste godine uspostavljen je i Globalni savez za cjepiva i imunizaciju (engl. Global Alliance for Vaccines and Immunization; GAVI) s ciljem prelaženja postojećih barijera između djece i cjepiva.

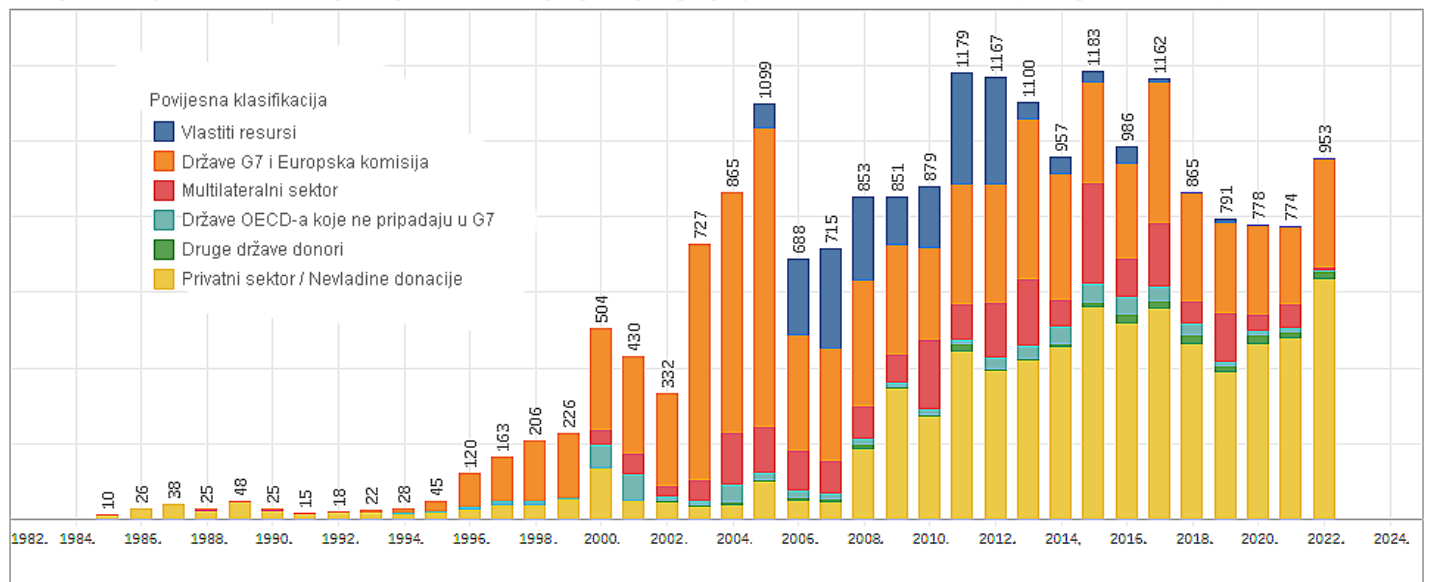
Globalna mreža za uzbunu i odgovor na izbijanje bolesti (engl. Global Outbreak Alert and Response Network; GOARN) uspostavljena je 2000. godine kako bi se pratila i suzbijala međunarodna izbijanja bolesti. U suradnji s drugim UN-ovim agencijama i donatorima, SZO je 2001. godine inicijalno uspostavila Globalni fond za borbu protiv AIDS-a, tuberkuloze i malarije (engl. Global Fund to fight AIDS, Tuberculosis and Malaria). Dvije godine kasnije prihvaćen je prvi globalni sporazum za kontrolu korištenja duhana. Do 2006. godine prvi je put broj smrti djece mlađe od pet godina pao ispod 10 milijuna, a dvije godine kasnije, 2008., bolesti srca i moždani udar postaju globalni vodeći uzrok smrti, preuzimajući mjesto zaraznim bolestima. Prvi Globalni sveobuhvatni plan za mentalno zdravlje (engl. Comprehensive Mental Health Action Plan) podržan je 2013. godine te je više

od 100 država do sada podržalo program integracije mentalnog zdravlja na primarnoj razini zdravstvene zaštite. Godinu dana kasnije podržan je i Akcijski plan za svako novorođeno dijete (engl. Every Newborn Action Plan) – plan s prijedlozima rješenja za sprječavanje mrtvorodenosti i smrti novorođenčadi. Globalna strategija za zdravlje žena, djece i adolescenata (engl. Global Strategy for Women's, Children's and Adolescents' Health (2016-30)) pokrenuta je 2016. kao katalizator investicija za promociju zdravlja i podršku dobrobiti. Rastuća globalna antimikrobna rezistencija kao prioritet uvedena je 2017. g. putem popisa rezistentnih patogena kako bi se promoviralo istraživanje i razvoj novih antibiotika. Iste godine pokrenuto je i Partnerstvo zdravih gradova (engl. Partnership for Healthy Cities) koje je usmjereno na uvođenje programa za sprječavanje prometnih nesreća, malignoma, srčanih bolesti, dijabetesa i drugih bolesti. Pojava virusa SARS-CoV-2 2020. g. proglašena je javnozdravstvenom hitnoćom međunarodnog značaja. U iduće dvije godine nizala su se i druga postignuća, nažalost zasjenjena pandemijom – od najvažnijih je uspostava prve oralne terapije za višestruko rezistentnu tuberkulozu te odobrenje cjepiva protiv malarije za djecu. Potom, 2022. g. SZO, uz tri druge međunarodne agencije, potpisuje Sporazum za jačanje suradnje za održivo balansiranje i optimizaciju zdravlja ljudi, životinja, biljaka i okoliša (engl. Agreement for cooperation on the health of humans, animals, plants and the environment). Petog svibnja 2023. SZO proglašava kraj pandemije COVID-19.

Mohorić, S., Gašparović Babić, S., Glibotić Kresina, S., 2023: Obilježavanje 75 godina osnutka Svjetske zdravstvene organizacije: osvrt na mjesto i ulogu Andrije Štampara – „balkanskog medvjeda” i pokretača riječke javnozdravstvene povijesti, *Medicina Fluminensis* 59(3), 265–272.

Prilog 11.

Povijesni doprinos Globalnoj inicijativi za iskorjenjivanje dječje paralize 1988. – 2022. (u milijunima USD)

Sl. 7. Povijesni doprinos Globalnoj inicijativi za iskorjenjivanje dječje paralize 1988. – 2022. (u milijunima USD)

Izvor: Polio Global Eradication Initiative, 2024: Historical Contributions 1988 – 2022, <https://polioeradication.org/financing/donors/historical-contributions/> (17. 3. 2024.)

VRSTA REFERENCE TYPE OF REFERENCE	CITIRANJE U TEKSTU CITING IN THE TEXT		REFERENCA U POPISU LITERATURE I IZVORA REFERENCE IN THE LIST OF REFERENCES
	Hrvatski Croatian	Engleski English	
Članak u časopisu Paper in a journal	(Klarić, 2016)	(Klarić, 2016)	Klarić, Z., 2016: Geographical Aspects of the Territorial Organisation of Croatia and Comparison with Other European Countries, <i>Croatian Geographical Bulletin</i> 78 (2), 49-75, DOI: 10.21861/HGG78.02.02. Broj 78 označuje godište (volumen) časopisa, (2) broj sveska unutar godišta, 49-75 paginaciju rada u svesku, a DOI: 10.21861/HGG78.02.02 označuje DOI rada. No. 78 denotes the year (volume) of the journal, (2) the number of the volume within the particular year, 49-74 indicates the page numbers within the volume, while DOI: 10.21861/HGG78.02.02 is the DOI of the paper.
Članak u časopisu s 3 i više autora Paper in a journal with 3 or more authors	(Lozić i dr., 2006)	(Lozić et al., 2006)	Lozić, S., Fuerst-Bjeliš, B., Perica, D., 2006: Quantitative-geomorphological and Environmental historical Impact on the Ecological Soil Depth; Northwestern Croatia, <i>Hrvatski geografski glasnik</i> 68 (1), 7-25.
Članak objavljen na dva jezika Journal published bilingually	(Winde, 2015)	(Winde, 2015)	Winde, F., 2015: Uranium pollution in South Africa: past research and future needs/Onečišćenje uranijem u Južnoafričkoj Republici: prošla istraživanja i buduće potrebe, <i>Hrvatski geografski glasnik</i> 77 (2), 33-53.
Članak u zborniku radova Paper in proceedings	(Bočić i dr., 2014)	(Bočić et al., 2014)	Bočić, N., Buzjak, N., Kern, Z., 2014: Some New Potential Subterranean Glaciation Research Sites from Velebit Mt. (Croatia), in: <i>6th International Workshop on Ice Caves</i> (eds. Lewis, L. et al.), National Cave and Karst Research Institute, Carlsbad, 72-76.
Poglavlje u knjizi Chapter in a book	(Russo i Van der Borg, 2008)	(Russo and Van der Borg, 2008)	Russo, A. P., Van der Borg, J., 2008: Area Regeneration and Tourism Development: Evidence from Three European Cities, in: <i>Cultural Resources for Tourism: Patterns, Processes and Policies</i> (eds. Jansen-Verbeke, M. et al.), Nova Science Publishers, New York, 197-213.
Knjiga Book	(Graham i dr., 2000)	(Graham et al., 2000)	Graham, B., Ashworth, G. J., Tunbridge, J. E., 2000: <i>A Geography of Heritage: Power, Culture and Economy</i> , Arnold, London.
Urednička knjiga s jednim urednikom Editorial book with one editor	(ur. Butler, 2006)	(ed. Butler, 2006)	Butler, R. W. (ed.), 2006: <i>The Tourism Area Life Cycle, Vol. 1: Applications and Modifications</i> , Channel View Publications, Clevedon.
Urednička knjiga s više urednika Editorial book with more than one editor	(ur. Jackson i dr., 2016)	(eds. Jackson et al., 2016)	Jackson, P., Spiess, W., Sultana, F. (eds.), 2016: <i>Eating, Drinking, Surviving, The International Year of Global Understanding - IYGU</i> , Springer International Publishing, DOI: 10.1007/978-3-319-42468-2.
Članak na internetskoj stranici Paper on the internet page	(Faričić, 2003)	(Faričić, 2003)	Faričić, J., 2003: Postoji li danas Dalmacija?, http://www.geografija.hr/hrvatska/postoji-li-danas-dalmacija/ (6. 2. 2016.)

VRSTA REFERENCE TYPE OF REFERENCE	CITIRANJE U TEKSTU CITING IN THE TEXT		REFERENCA U POPISU LITERATURE I IZVORA REFERENCE IN THE LIST OF REFERENCES
	Hrvatski Croatian	Engleski English	
Tiskana publikacija Published publication	(<i>Popis stanovništva, 2003</i>)	(<i>Census of population, 2003</i>)	<i>Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima / Census of population, households and dwellings 31 March 2001: Population by sex and age, by settlements</i> , Statistička izvješća / Statistical Reports 1167, Državni zavod za statistiku / Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2003.
Publikacija na CD-ROM-u Publication on CD-ROM	(<i>Naselja i stanovništvo, 2005</i>)	(<i>Population and Settlements, 2005</i>)	<i>Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001. / Population and Settlements in the Republic of Croatia 1857–2001</i> , Državni zavod za statistiku / Croatian Bureau of Statistics, Zagreb, 2005.
Publikacija na internetu Publication on the internet	(<i>Popis stanovništva, 2013</i>)	(<i>Census of population, 2013</i>)	<i>Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: stanovništvo prema starosti i spolu, po naseljima / Census of population, households and dwellings in 2011: Population by sex and age, by settlements</i> , www.dzs.hr (13. 10. 2013.).
PDF na internetu PDF on the internet	(<i>Report of the WCED, 1987</i>)	(<i>Report of the WCED, 1987</i>)	<i>Report of the World Commission on Environment and Development (WCED): Our Common Future</i> , United Nations, 1987, http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf (13. 10. 2013.).
Web stranica nekog web mjesta Web page of a web place	(<i>Prirodna baština, n. d.</i>)	(<i>Natural Heritage, n. d.</i>)	<i>Prirodna baština / Natural Heritage</i> , Dubrovačko-neretvanska županija / Dubrovnik-Neretva County, n. d., http://edubrovnik.org/prirodna_bastina.php (13. 10. 2013.).
Slika ili tablica na internetu Figure or table on the internet	(<i>The Lunar Interior, 2000</i>)	(<i>The Lunar Interior, 2000</i>)	<i>The Lunar Interior</i> , 2000: http://www.planetscapes.com/solar/browse/moon/moonint.jpg (28. 11. 2000.)
Novinski članak (tiskani) Newspaper article (published)	(Slapper, 2008)	(Slapper, 2008)	Slapper, G., 2005: Corporate manslaughter: new issues for lawyers, <i>The Times</i> , 3 October, 4.
Novinski članak (na internetu) Newspaper article (on the internet)	(Chittenden i dr., 2003)	(Chittenden et al., 2003)	Chittenden, M., Rogers, L., Smith, D., 2003: Focus: Targetitis ails NHS. <i>Times Online</i> , 1 June, http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article1138006.ece (17. 03. 2005.)
Referenca u tiskanom rječniku Reference in a published dictionary	(<i>Longman Dictionary, 2003</i>)	(<i>Longman Dictionary, 2003</i>)	<i>Longman Dictionary of Contemporary English (New Edition)</i> , Longman, Pearson Education Limited, Harlow, 2003..
Referenca u rječniku na internetu Reference in an online dictionary	(<i>Longman Dictionary, 2013</i>)	(<i>Longman Dictionary, 2013</i>)	<i>Longman Dictionary of Contemporary English</i> , Longman, http://www.ldoceonline.com/ (13. 10. 2013.)